

Ročník: ôsmy

Názov vyučovacej hodiny: Základné princípy sociálnej náuky Cirkvi

Kľúčové slová: sociálny princíp, solidarita, subsidiarita, spoločné dobro

Obsahový štandard

- mať alebo byť
- hodnota a dôstojnosť človeka v spoločnosti
- etika chudoby a milosrdenstva v Cirkvi
- sociálne učenie Cirkvi

Výkonový štandard

Žiak vie:

- vymenovať dôsledky posudzovania hodnoty človeka len na základe jeho výkonu
- porovnať Ježišov zákon lásky so sociálnymi zákonmi modernej spoločnosti
- integrovať hodnoty personaly, solidarity, subsidiarity a spoločného dobra do hodnôt sociálneho cítenia spoločnosti i jednotlivca

Ciele vyučovacej hodiny:

Kognitívny :	Pochopiť základné princípy sociálnej náuky Cirkvi a potrebu angažovanej účasti jednotlivca – kresťana na živote spoločnosti.
Afektívny :	Oceniť úsilie Cirkvi v zasadzovaní sa za sociálne spravodlivé usporiadanie spoločnosti. Vnímať potreby druhého človeka i celej spoločnosti.
Psychomotorický:	Formovať postoj empatie, sociálneho myslenia a cítenia, osobnej zodpovednosti za spoločné dobro.

Pomôcky: obrázky rôznych sociálnych aktivít, Sväté písmo, prezentácia na CD

Metódy: brainstorming, zamyslenie, rozhovor, výklad, práca v skupinách

Stratégia vyučovacej hodiny: kombinovaná

Kľúčové kompetencie: sociálne a personálne, občianske, komunikačné, smerujúce k iniciatívnosti, kompetencie riešiť problémy

Priebeh a časové rozvrhnutie vyučovacej hodiny:

Úvod (10 min.) Afektívny cieľ- komunikačné a sociálne kompetencie

1. Brainstorming

Na tabuľu napíšem výraz *sociálna/y/e*. Úlohou žiakov bude hľadať im známe spojenia s výrazom *sociálna/y/e*. Pomôžem im otázkou: Žiaci, kde všade ste sa stretli s výrazom *sociálny*?

Vyberiem jedného žiaka, ktorý bude zapisovateľ, alebo sa budú žiaci pri tabuli striedať a každý napíše svoju asociáciu.

Predpokladám, že zaznejú spojenia ako: *sociálna poisťovňa, sociálna politika, sociálne byty, Ministerstvo sociálnych vecí, sociálne dávky, sociálne zariadenia, sociálne pracovníčky, domovy sociálnych služieb, sociálne siete...*

Postrehy nekomentujem.

Žiakov vediem touto aktivitou k tomu, aby sa pokúsili vlastnými slovami vyjadriť význam slova *sociálny – týkajúci sa života ľudí a spoločnosti*.

Potom zadefinujem význam tohto slova podľa slovníka cudzích slov a žiaci si definíciu zapíšu do svojich zošitov.

Definícia: sociálny- z lat. spoločenský, týkajúci sa spoločnosti, usporiadania spoločenských vzťahov a hmotného zabezpečenia jej členov.

2. Aktivita s obrázkami

Žiakom rozdám obrázky z novin a časopisov, na ktorých sú zachytené aktivity z rôznych sociálnych oblastí. Napr. rodičia s deťmi, starí ľudia, zdravotné sestry, školáci, ľudia v núdzi, bezdomovci, siroty, hendikepovaní ľudia, ľudia v zamestnaní atď.

Ich úlohou bude na základe definície a jednotlivých obrázkov vymenovať tie oblasti života spoločnosti, ktoré označujeme termínom sociálne. Môžeme zvoliť postup, že žiak pristúpi k tabuli, pripne obrázok a napíše sociálnu oblasť, ktorú obrázok zachytáva napr. zdravotníctvo, školstvo, dôchodkové zabezpečenie, nezamestnanosť, invalidi, siroty...

Hlavná časť (30 min)

Kognitívny cieľ – sociálne, komunikačné, občianske kompetencie.

Psychomotorický cieľ – kompetencia riešiť problémy, sociálne a komunikačné kompetencie.

Rozhovor

Žiakom kladiem otázky:

Potrebuje sociálne zabezpečenie každý človek?

Koho úlohou je zabezpečovať sociálne potreby ľuďom?

Je sociálna politika štátu dôležitá?

Majú byť sociálne služby dostupné všetkým občanom bez rozdielu?

Je sociálny systém u nás dostačujúci?

Funguje sociálne zabezpečenie vo všetkých krajinách sveta?

Ako tomu bolo v minulosti?

Akú úlohu zohrávala v tomto smere Cirkev?

Zaujíma sa i dnes Cirkev o potreby núdznych?

Výklad

Cirkev sa počas svojich dejín vždy zaujíkala o potreby ľudí a pomáhala zlepšovať ich pozemský život. Svedčí o tom jej služba chorým a trpiacim, zakladanie nemocníc, rôznych charitatívnych diel a ustanovizní. Vychádza pri tom z evanjeliového posolstva lásky k blížnemu a z presvedčenia, že *"Viera bez skutkov je mŕtva"*. (Jak 2,4) A hoci Cirkev rešpektuje autonómiu politickej oblasti a preto nevstupuje priamo do politiky, nie je pre ňu prijateľné, aby pri evanjelizácii obchádzala témy týkajúce sa ľudského rozvoja, spravodlivosti a oslobodenia od každej formy útlaku. (*parafrázujem slová Pavla VI.*)

Nebolo by to v súlade s Ježišovým konaním, lebo on "chodil po všetkých mestách a dedinách, učil v ich synagógach, hlásal evanjelium o kráľovstve a uzdravoval každý neduh a každú chorobu." (*z posolstva svätého otca Benedikta XVI.*)

Rozvíjaniu a budovaniu pozemského blahobytu slúži Cirkev aj hlásaním tzv. **sociálnej náuky Cirkvi**. Je to učenie o účasti veriacich pri tvorbe a rozvíjaní občianskej spoločnosti a pozemského blahobytu, kultúry a rozvoja národov.

Vyjadruje zásady evanjelia, najmä spravodlivosti a lásky, a ich uplatňovanie v spoločenstve ľudí.

Sociálne učenie Cirkvi stojí na štyroch hlavných princípoch (zásadách), ktoré sa sformovali v priebehu 19. a 20. storočia.

- 1. Princíp personality** (ľudskej osobnosti) – vychádza z presvedčenia, že človek ako osoba má svoju nedotknuteľnú dôstojnosť, ktorú treba rešpektovať, chrániť a zveľaďovať. (*Spýtam sa žiakov, či vedia, v čom pramení dôstojnosť ľudskej osoby.*) Dôstojnosť ľudskej osoby má svoj hlboký základ v tom, že Boh stvoril človeka na svoj obraz a povolal ho k nadprirodzenému životu. Človek ako bytosť obdarená rozumom a slobodnou vôľou a ako subjekt práv a povinností predstavuje prvú základnú hodnotu sociálnej náuky Cirkvi.
- 2. Princíp spoločného dobra** – spoločné dobro je súhrn spoločenských podmienok, ktoré umožňujú rozvoj ľudskej osobnosti všetkých jednotlivcov spoločnosti. Keďže sa žiaci už v predchádzajúcej téme zaoberali otázkou spoločného dobra, snažím sa nadviazať na to, čo už vedia. (*Spýtam sa, či vedia, čo radíme medzi spoločné dobrá, čo hovorí základný princíp spoločného dobra atď.*) Subjektom spoločného dobra je napr. rodina, záujmová skupina, celé spoločenstvo štátu, spoločenstvo všetkých národov, ako aj každá osoba. Princíp spoločného dobra hovorí, že dobro spoločnosti má prednosť pred dobrom jednotlivca. Tento princíp tvorí základ budovania štátu a je zárukou sociálnej spravodlivosti. Medzi spoločné dobrá patrí napr. vzdelanie, ochrana životného prostredia, zabezpečenie mieru, boj proti nezamestnanosti ...
- 3. Princíp solidarity** – možno ho vyvodiť zo zlatého pravidla, ktorého formulácia sa nachádza u sv. Matúša 7,12: *"Všetko, čo chcete, aby ľudia robili vám, robte aj vy im."* Inými slovami: jeden za všetkých a spoločnú vec, a naopak, všetci za jednotlivca a za spoločnú vec.
Spravodlivé a typické ľudské hodnoty ako láska, vďačnosť, obetovanie sa pre iných, úcta voči iným sa realizujú iba vo vzájomnom styku ľudských bytostí. Ľudia sú nevyhnutne odkázaní jedni na druhých a rozličným spôsobom závisia jedni na druhých. Preto musia niest' zodpovednosť za celé spoločenstvo a naopak.

4. Princíp subsidiarity (pomoc k svojpomoci) – týmto princípom označujeme pomocný zákrok väčších sociálnych organizmov napr. štátu v prospech jednotlivcov alebo menších sociálnych skupín napr. rodiny. Tento princíp chráni ľudskú osobu, organizácie a miestne spoločenstvá pred centralizáciou moci. Ako povedal *Pius XI.* v encyklike *Quadragesimo anno* : "Nie je dovolené odňať jednotlivcom a zveriť spoločenstvu to, čo môže vykonať vlastnými silami a vlastnou usilovnosťou."

Práca v skupinách

Žiakov rozdelím do štyroch skupín. Každá skupina bude pracovať na príbehu s morálnou dilemou. Úlohou žiakov je dokončiť príbeh:

- a) tak, že sa uplatní jeden z princípov sociálnej náuky Cirkvi, povedia ktorý
- b) tak, že jednotlivec alebo spoločnosť poruší jeden z princípov sociálnej náuky Cirkvi, uvedú dôsledky.

Žiaci budú mať vopred stanovený čas, za ktorý majú úlohu splniť. Potom hovorca skupiny prečíta príbeh a prednesie riešenia. Učiteľ vyhodnotí prácu jednotlivých skupín.

Touto aktivitou vediem žiakov k tomu, aby pochopili, že aj oni sa nachádzajú v spleti sociálnych vzťahov a denne sa rozhodujú, buď v zhode so základnými sociálnymi princípmi, alebo naopak. Aj od nich závisí, či bude naša spoločnosť fungovať na kresťanských princípoch lásky, solidarity a spravodlivosti.

Ved' Cirkev to sme my všetci kresťania, každý v povolání, aké mu prináleží.

Záver (5 min) – Afektívny cieľ - existenciálne a sociálne kompetencie

Žiaci vyhládajú vo Svätom písme úryvok z Matúšovho evanjelia 5,13-16 *Sol' zeme a svetlo sveta*. Spoločne si úryvok prečítame a v tichosti sa nad ním zamyslíme.

Nasleduje modlitba.

Možnosť 1:

Všemohúci Bože, v tebe majú pôvod všetky národy a chceš, aby v tebe tvorili jednu rodinu. Prenikni srdcia všetkých ľudí ohňom svojej lásky a vzbud' v nich túžbu po spravodlivom rozvoji, aby pozemské hodnoty, ktoré si určil pre

všetkých, každému umožnili plne rozvinúť svoju osobnosť. Pomáhaj nám odstrániť nespravodlivé rozdiely medzi ľuďmi, aby v celej ľudskej spoločnosti zavládla spravodlivosť a rovnosť. Skrze Krista, nášho Pána. Amen.

(Modlitba dňa z omše za rozvoj národov)

Možnosť 2:

Pane, otvor moje srdce pre potreby druhých ľudí aj celej spoločnosti, aby som vieru v Teba vyznával nielen slovami, ale i skutkami. Skrze Krista, nášho Pána. Amen.

Domáca úloha

Žiaci za domácu úlohu nájdú v novinách a časopisoch jednu správu, v ktorej sa spoločnosť alebo jednotlivec zachovali buď v súlade, alebo v rozpore so základnými princípmi sociálneho učenia Cirkvi.

Zhrnutie:

Základné princípy sociálnej náuky Cirkvi tvoria jadro cirkevného učenia o spravodlivo fungujúcej spoločnosti.

Diagnostika hodiny:

Dosiahol som cieľ? Pochopili žiaci základné princípy sociálneho učenia Cirkvi? Prijali ich ako zásady, ktoré vnášajú do života jednotlivca a celej spoločnosti spravodlivosť, pokoj a prosperitu? Dokážu sa v živote rozhodovať v súlade s nimi?

Príloha

Príbeh č. 1

Lia prišla do 8. A. len nedávno. Jej rodičia sa prisťahovali na Slovensko z Vietnamu, kde sa posledné štyri roky starali o Liinu chorú babičku. Keďže rodina dovtedy žila na Slovensku, Lia nemala s jazykom žiadny problém. No predsa sa s ňou nikto v triede nebavil. Všetci si držali akýsi zvláštny odstup. Sami nevedeli prečo. Jednoducho preto, že bola iná. Inak vyzerala, inak sa obliekala, mala iné správanie – bola tichá skromná a usilovná. "Proste nuda", ako povedal Tóno, eso triedy. Problém nastal, keď 8.A vyhlásili za víťaza súťaže v zbere papiera. Odmenou mal byť výlet do Vysokých Tatier. Vtedy Tóno začal mudrovať: " Lia by s nami nemali ísť, veď neodovzdala ani kilo." "To je fakt", pridávali sa ostatní. Zrazu sa ozvala Zuzka: "A ako sa mala zapojiť, veď tu v tom čase vôbec nebola?" Konflikt bol na scéne.

Príbeh č.2

Mestom sa len nedávno prehnala ničivá povodeň. Mala za následok veľké materiálne škody na obecnom majetku. Čo je však horšie, veľké zosuvy pôdy spôsobili pád a narušenie statiky domov na jednej celej ulici. Títo ľudia prišli z večera do rána o všetko: strechu nad hlavou, statok, auto, doklady, slovom o všetko. Ako sa vraví, ostali im len oči pre plač. Čo ďalej? Kto im pomôže?

Príbeh č. 3

V 8.A práve prebieha prednáška o ochrane životného prostredia. Prednášajúci je známy aktivista, ktorý už niekoľko rokov bojuje proti otvoreniu novej skládky nebezpečného odpadu v meste. Hoci zo začiatku je v triede šum a viacerí dávajú najavo, že podobných rečí o katastrofálnych následkoch necitlivého zaobchádzania s prírodou už počuli dosť, keď sa pozornosť upriami na problém skládky, v triede nastane ticho a všetci spozornejú. Jedným z dôvodov je aj to, že v triede sedí spolužiak, ktorý je synom majiteľa skládky: Prednášajúci vysype z rukáva argumenty proti skládke. Je to ohrozenie zdravia, zničenie pôvodných biotopov, zápach zo skládky, no predovšetkým fakt, že stavba je v rozpore s územným plánom mesta.

Peter chytá rumenec do tváre. No potom sa vzchopí a začne obhajovať svojho otca. Je to náš súkromný majetok, na ktorom si môžeme robiť, čo chceme. A biznis je biznis. Hádám si nemyslíte, že môj otec kúpil tie pozemky preto, aby tam vybudoval park!?

V triede to vrie... Ako by sa mal zachovať majiteľ skládky?

Príbeh č.4

Žigo je z piatich detí. Býva v rómskej osade. Každý v triede vie, že to doma nemá ľahké. Matka sa stará o deti, otec chodí na týždňovky stavať cesty. Jemu ako najstaršiemu z detí sa toho uchádza dosť. To, čo ostatní pokladajú za samozrejmosť - pitná voda, elektrina, teplo a chutná strava sa u Žiga spája s každodennými povinnosťami. Chceš vodu – zjdi poň do mestskej studne. Chceš teplo – pozbieraj drevo v lese. Si hladný – jedz tak, aby sa ušlo aj ostatným. Napriek tomu je Žigo veselý chlapec. Má krásny hlas a po starom otcovi zdedil husle, takže keď je príležitosť, zabaví triedu aj peknou pesničkou. Včera však prišiel do školy ako vymenený. Všetci sme tušili, že sa muselo stať niečo veľmi zlé. Keď sa ho pani učiteľka spýtala, čo sa deje, pre plač sa nezmohol na slovo. Na druhý deň sme sa dozvedeli, že Žigov otec mal ťažký úraz. Ostal bez práce, a tým pádom aj rodina bez peňazí. Navyše mama nevie ani dobre po slovensky, takže na úradoch má problém. Ak sa nestane zázrak, skončí Žigo aj so súrodencami dočasne v detskom domove. Ako by sa dalo Žigovej rodine pomôcť?